

ATZĪTĀ UZŅĒMĒJA ATĻAUJA – DROŠĪBA UN DROŠUMS (AEOS). KRITĒRIJI UN NOSACĪJUMI

Atbilstība
(muitas un nodokļu noteikumu ievērošana)

**Komerčiālās un pārvadājumu uzskaites
pārvaldības sistēma**

Finansiāla maksātspēja

Drošības un drošuma standarti

Atbilstība (muitas un nodokļu noteikumu ievērošana)

Plašāku regulējumu un noderīgu informāciju skatīt

Regulas (ES) Nr. 952/2013¹ 39. panta a) punktā un Regulas (ES) 2015/2447² 24. pantā;

Muitas likuma 28. pantā;

AEO vadlīniju³ 2. daļas I iedaļā

• NOZIEDZĪGI NODARĪJUMI, KAS SAISTĪTI AR SAIMNIECISKO DARBĪBU

Muitas iestāde pārbauda, vai komercsabiedrības dibinātājs vai komercsabiedrības amatpersona ar tiesībām pārstāvēt komercsabiedrību likumā noteiktajā kārtībā (t. sk. par muitas jautājumiem atbildīgais(-ie) darbinieks(-i)) ir atzīts(-a) par vainīgu noziedzīgā nodarījumā:

- par kontrabandu;
- par tādu preču un vielu pārvietošanu pāri Latvijas Republikas valsts robežai, kuru aprīte ir aizliegta vai speciāli reglamentēta;
- par neatļautām darbībām ar muitošanai pakļautām precēm vai citām vērtībām;
- par aizliegtu uzņēmējdarbību, uzņēmējdarbību bez reģistrēšanas un bez atļaujas (licences);
- par izvairīšanos no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu samaksas.

Muitas iestāde pārbauda Iekšlietu ministrijas datubāzē, izmantojot Sodū reģistra informāciju par personu sodāmību. Uzņēmējam par visām uzņēmuma amatpersonām un attiecīgi atbildīgajām personām jāsniedz ziņas tādā apmērā, kas ir pietiekams, lai veiktu šādu pārbaudi.

• NOPIETNI MUITAS NOTEIKUMU PĀRKĀPUMI

Muitas iestāde pārbauda, vai komercsabiedrības dibinātājs vai komercsabiedrības amatpersona ar tiesībām pārstāvēt komercsabiedrību likumā noteiktajā kārtībā (t. sk. par muitas jautājumiem atbildīgais(-ie) darbinieks(-i)) pēdējo trīs gadu laikā ir izdarījis(-usi):

- pārkāpumu, par kuru persona ir administratīvi sodīta, kā rezultātā atbilstoši Regulas (ES) Nr. 952/2013 79. vai 82. pantam papildu nomaksai valsts budžetā noteiktais muitas nodokļa un ar to saistīto maksājumu parāds pārsniedz 10 000 *euro* vai arī pievienotās vērtības nodokļa vai akcīzes nodokļa parāds pārsniedz 20 000 *euro*;^{*}
- pārkāpumu, par ko persona ir administratīvi sodīta par stratēģiskas nozīmes preču pārvietošanu uz valsti, uz kuru attiecas starptautiskas sankcijas, un par Muitas likuma pielikumā minēto stratēģiskas nozīmes preču pārvietošanu.

^{*} Izņēmums ir gadījumi, kad muitas maksājumu parāds ir segts vai attiecīgo maksājumu termiņi ir pagarināti (atlikti, sadalīti) saskaņā ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" 24. pantu un persona veic maksājumus saskaņā ar nodokļu administrācijas lēmumu (nomaksas grafiku).

• NOPIETNI NODOKĻU NOTEIKUMU PĀRKĀPUMI

Muitas iestāde pārbauda, vai komercsabiedrības dibinātājs vai komercsabiedrības amatpersona ar tiesībām pārstāvēt komercsabiedrību likumā noteiktajā kārtībā (t. sk. par muitas jautājumiem atbildīgais(-ie) darbinieks(-i)) ir izdarījis(-usi):

- pārkāpumu, kas iepriekšējo triju gadu laikā vai izvērtēšanas brīdī konstatēts likuma "Par nodokļiem un nodevām" 1. panta 16. punktā noteiktajā nodokļu revīzijā (auditā) vai 1. panta 27. punktā noteiktajā datu atbilstības pārbaudē, kuras rezultātā papildu nomaksai valsts budžetā noteikto likumā "Par nodokļiem un nodevām" paredzēto nodokļu summa pārsniedz sešus procentus no personas attiecīgā gada Valsts ieņēmumu dienesta administrētajiem nodokļu ieņēmumiem (no personas veiktajām iemaksām atņemot nodokļu administrācijas atmaksātās pārmaksas), bet izvērtēšanas brīdī — sešus procentus no personas iepriekšējā gada Valsts ieņēmumu dienesta administrētajiem nodokļu ieņēmumiem (no personas veiktajām iemaksām atņemot nodokļu administrācijas atmaksātās pārmaksas) un nav mazāka par 10 000 *euro*.^{*}

^{*} Izņēmums ir gadījumi, kad papildu nomaksai valsts budžetā noteikto nodokļu summa ir segta vai attiecīgo maksājumu termiņi ir pagarināti (atlikti, sadalīti) saskaņā ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" 24. pantu un persona veic maksājumus saskaņā ar nodokļu administrācijas lēmumu (nomaksas grafiku).

• ATKĀRTOTI MUITAS NOTEIKUMU PĀRKĀPUMI

Muitas iestāde pārbauda, vai:

- atkārtoti muitas noteikumu pārkāpumi ir identiski iepriekš muitas jomā izdarītajiem pārkāpumiem, par kuriem personai gada laikā piemēroto naudas sodu kopsumma pārsniedz 60 procentus no maksimāli piemērojamā naudas soda par šādu pārkāpumu.

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 9. oktobra Regula (ES) Nr. 952/2013, ar ko izveido Savienības Muitas kodeksu.

² Komisijas 2015. gada 24. novembra Īstenošanas regula (ES) 2015/2447, ar ko paredz sīki izstrādātus noteikumus, kas vajadzīgi, lai īstenotu konkrētus noteikumus Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) Nr. 952/2013, ar ko izveido Savienības Muitas kodeksu.

³ Eiropas Komisijas Nodokļu politikas un muitas savienības ģenerāldirektorāta vadlīnijas "Atzītie uzņēmēji"

- **ATKĀRTOTI NODOKĻU NOTEIKUMU PĀRKĀPUMI**

Muitas iestāde pārbauda, vai:

- iepriekšējais nodokļu pārkāpums ir konstatēts nodokļu revīzijas (audita) laikā, kas ir pabeigta, un konkrētais nodokļu pārkāpums ir izdarīts ne vēlāk kā triju gadu laikā no atkārtota nodokļu pārkāpuma izdarīšanas brīža;
- lēmums par nodokļu revīzijas (audita) rezultātiem, ar kuru nodokļu maksātājs saukts pie atbildības saskaņā ar likuma "Par nodokļiem un nodevām" 32. pantu par iepriekšējo nodokļu pārkāpumu, ir stājies spēkā un kļuvis neapstrīdams vai tas ir pārsūdzēts tiesā;
- atkārtoto nodokļu pārkāpumu nodokļu administrācija administratīvajā aktā ir pamatojusi ar to pašu likuma normu vai ar šo normu saistītu normatīvo aktu, vai, ja likumā un normatīvajos aktos ir izdarīti grozījumi, ar normām, kas ir analogiskas iepriekšējā nodokļu pārkāpuma pamatošanai administratīvajā aktā minētajām normām.

- **MAZNOZĪMĪGIE MUITAS UN NODOKĻU NOTEIKUMU PĀRKĀPUMI**

Muitas iestāde uzskata, ka neatkarīgi no izdarītā pārkāpuma atbilstības kritērija prasības ir izpildītas, ja:

- muitas noteikumu pārkāpuma rezultātā papildu nomaksai aprēķinātais muitas nodokļa un ar to saistīto maksājumu parāds nepārsniedz 10 000 *euro* vai arī pievienotās vērtības nodokļa vai akcīzes nodokļa parāds nepārsniedz 20 000 *euro* un šāds pārkāpums pieļauts vienu reizi 12 mēnešu laikā;
- nodokļu noteikumu pārkāpuma rezultātā papildu nomaksai aprēķinātā nodokļu summa nepārsniedz sešus procentus no personas attiecīgā gada Valsts ieņēmumu dienesta administrētajiem nodokļu ieņēmumiem (no personas veiktajām iemaksām atņemot nodokļu administrācijas atmaksātās pārmaksas) un ir mazāka par 10 000 *euro* un šāds pārkāpums pieļauts vienu reizi trīs gadu laikā;
- persona, kas izdarījusi pārkāpumu, pati pirms Valsts ieņēmumu dienesta veiktās pārbaudes ir atklājusi un nekavējoties par to informējusi Valsts ieņēmumu dienestu, veicot nepieciešamos pasākumus šā pārkāpuma seku novēršanai;
- jebkādas gadījuma rakstura kļūdas, kuras persona, aizpildot muitas deklarāciju, pieļāvusi vienu reizi, ja vien minēto kļūdu dēļ nav ietekmēta samaksātā vai maksājamā muitas maksājuma parāda aprēķina pareizība;
- muitas procedūras izpildes vai pagaidu uzglabāšanas nosacījumu pārkāpuma dēļ netiek būtiski ietekmēta muitas procedūras vai pagaidu uzglabāšanas nosacījumu izpilde.

Komerčiālās un pārvaldājumu uzskaites pārvaldības sistēma

Plašāku regulējumu un noderīgu informāciju skatīt

Regulas (ES) Nr. 952/2013 39. panta b) punktā un Regulas (ES) 2015/2447 25. pantā;
AEO vadlīniju 2. daļas II iedaļā

• GRĀMATVEDĪBAS SISTĒMAS PĀRBAUDE

Grāmatvedības sistēmas pārbaudes mērķis ir konstatēt, vai nodokļu maksātājs uztur grāmatvedības sistēmu atbilstoši vispārpieņemtiem grāmatvedības principiem, nodrošinot datu izsekojamību (Regulas (ES) 2015/2447 25. panta 1. punkta a) apakšpunkts).

Muitas iestāde pārbaudes laikā novērtē:

- grāmatvedības organizācijas dokumentus (Ministru kabineta 2021. gada 21. decembra noteikumu Nr. 877 "Grāmatvedības kārtošanas noteikumi" 39. punkts, 60. punkta 1., 3. un 4. apakšpunkts, 62., 63. punkts un Grāmatvedības likuma 1. panta pirmās daļas 5. punkts, 8. panta trešā daļa, 15. panta otrā daļa un 31. panta otrās daļas 3. punkts);
- grāmatvedības kārtošana, noliktavas un loģistikas uzskaitē izmantotās datorprogrammas un to izmantošanas tiesības;
- grāmatvedības sistēmas pilnīgu auditāciju (izsekojamību) visam saimnieciskās darbības ciklam, kas saistīts ar saimniecisko darījumu, preču plūsmu;
- noformēto muitas deklarāciju identifikāciju nodokļu maksātāja grāmatvedības sistēmā. Muitas deklarācijās ietvertās informācijas pareizību un pilnību, darījumus apstiprinošu dokumentu esību, īstumu, pareizību un derīgumu;
- grāmatvedības reģistrus: vai ieraksti tajos izdarīti savlaicīgi un pilnīgi, pirm dokumentos uzrādītā informācija atbilst nodokļu maksātāja grāmatvedības reģistros uzrādītajai, vai labojumi un papildinājumi veikti pareizi;
- muitas vajadzībām veiktās uzskaites datus: vai tie ir konstatējami nodokļu maksātāja grāmatvedības sistēmā un grāmatvedības sistēmā reģistrētie dati ir atbilstoši muitas sistēmās reģistrētajiem, vai abās sistēmās vai dokumentos ir izveidota automatiska saite, saskarne vai pat savstarpējas atsaucēs.

• FIZISKA VAI ELEKTRONISKA PIEKĻUVE GRĀMATVEDĪBAS DATIEM UN UZSKAITES REĢISTRIEM

Muitas iestāde uzņēmēja apmeklējuma laikā novērtē:

- fizisku un elektronisku piekļuvi to darījumu datu uzskaitē, kas ir saistīti ar muitas procedūrām, – vajadzības gadījumā transporta uzskaitē – neatkarīgi no tā, kur fiziski glabā datus.
- Piekļuve var tikt nodrošināta dažādos veidos: dokumenti papīra formā, pārnēsājami datu nesēji, tiešsaistes piekļuve.

• LOGISTIKAS SISTĒMA

Muitas iestāde uzņēmēja apmeklējuma laikā novērtē:

- Savienības un ārpus savienības preču identificēšanu uzskaites sistēmās, reģistros;
- preču statusu pavaddokumentos un kravu operācijās;
- preču statusa apzīmējumus preču uzglabāšanas vietās un uz kravu vienībām;
- personāla informētību par uzglabājamo preču statusu.

• ADMINISTRATĪVA ORGANIZĀCIJA

Muitas iestāde novērtē:

- struktūru, struktūrvienību/personāla kompetences un pienākumus, aizvietošanas kārtību;
- procesu aprakstus (rakstveida procedūras, darba instrukcijas, amatu apraksti);
- preču plūsmas (starptautiskās piegādes ķēdes, preču saņemšana, uzglabāšana, pārvietošana, nosūtīšana, inventarizācija, ražošanas process) un dokumentu apriti;
- muižošanas darbības;
- struktūrvienību un personāla savstarpējo komunikāciju un sadarbību;
- iekšējo kvalitātes kontroles sistēmu jeb uzņēmēja spēju novērst, noteikt un labot kļūdas, novērst un noteikt nelikumīgus vai neatbilstīgus darījumus.

Daļu no pārbaudes veic klātienē uzņēmēja apmeklējuma laikā, lai pārliecinātos, ka dokumentos norādītā informācija ir pareiza un visi pasākumi un darba metodes ir ieviesti un ievēroti ikdienas praksē.

• PROCEDŪRAS TIRDZNICĪBAS LICENČU UN ATĻAUJU APSTRĀDEI

Muitas iestāde uzņēmēja apmeklējuma laikā novērtē:

- darbības ar precēm, kuru ievēšanai vai izvešanai nepieciešamas atļaujas (tirdzniecības politikas pasākumu piemērošanai vai lauksaimniecības produktu tirdzniecībai);
- procedūras atļauju administrēšanai;
- kārtību preču identificēšanai uzskaitē un uzglabāšanas vietā;
- ja muižošanas darbībām izmanto ārējo pakalpojumu – dokumentu aprites kārtību.

- **PROCEDŪRAS AIZLIEGUMU UN IEROBEŽOJUMU LICENČU APSTRĀDEI**

Muitas iestāde novērtē:

- darbības ar importa vai eksporta aizliegumiem un ierobežojumiem pakļautajām precēm (divējāda lietojuma precēm un citām);
- procedūras atļauju administrēšanai;
- kārtību importa vai eksporta aizliegumiem un ierobežojumiem pakļauto preču identificēšanai uzskaitē un uzglabāšanas vietā;
- kārtību importa vai eksporta aizliegumiem un ierobežojumiem pakļauto preču korektai klasificēšanai;
- pasākumus aizliegumu un ierobežojumu prasību izpildes nodrošināšanai;
- informācijas apmaiņas mehānismu ar aizliegumu un ierobežojumu jomā kompetentajām valsts iestādēm.

- **PROCEDŪRAS INFORMĀCIJAS ARHIVĒŠANAI UN AIZSARDZĪBAI**

Muitas iestāde uzņēmjēja apmeklējuma laikā novērtē:

- kārtību datu (dokumentu) uzglabāšanai, arhivēšanai, iznīcināšanai;
- procedūras datu aizsardzībai (datu rezerves kopijas, dublēšanu, atkopšanas plāns);
- ārējā pakalpojuma izvērtēšanu, ja datu aizsardzībai to izmanto.

- **PROCEDŪRAS MUITAS DIENESTU INFORMĒŠANAI PAR NEATBILSTĪBĀM**

Muitas iestāde uzņēmjēja apmeklējuma laikā novērtē:

- neatbilstību identificēšanu un dokumentēšanu, informācijas iekšējo apriti;
- informācijas apmaiņas mehānismu ar muitu (tajā skaitā, vai ir noteikta kontaktpersona operatīvai saziņai ar muitu).

- **PASĀKUMI DATORSISTĒMU AIZSARDZĪBAI**

Muitas iestāde uzņēmjēja apmeklējuma laikā novērtē:

- piekļuves kārtību datorsistēmām, paroles, ugunsdūrus un pretvīrusu aizsardzību;
- piekļuves līmeņus atbilstoši personāla uzdevumiem;
- datoru centralizēto konfigurēšanu;
- lietotāju darbību pārraudzību;
- nesankcionētās piekļuves, ārējā apdraudējuma identificēšanas un novēršanas pasākumus;
- pasākumus incidentu risināšanai;
- prasības datu drošai uzglabāšanai;
- personāla mācības IT jomā;
- fizisku piekļuvi servera telpām;
- ārējā pakalpojuma izvērtēšanu, ja datorsistēmu aizsardzībai to izmanto.

Finansiāla maksātspēja

Plašāku regulējumu un noderīgu informāciju skatīt
Regulas (ES) Nr. 952/2013 39. panta c) punktā un Regulas (ES) 2015/2447 26. pantā;
AEO vadlīniju 2. daļas III iedaļā

Muitas iestāde, izmantojot Valsts ieņēmumu dienesta rīcībā esošos datus, pārbauda:

- **BANKROTA PROCEDŪRA (MAKSĀTNESPĒJA)**
 - vai uzņēmējam nav uzsākts maksātnespējas process.

- **FISKĀLO SAISTĪBU IZPILDE PĒDĒJOS TRĪS GADOS (MUITAS NODOKĻI UN AR TO SAISTĪTIE MAKSĀJUMI, CITI NODOKĻI)**
 - vai uzņēmējam ir muitas maksājumu un citu nodokļu parādi, vai attiecīgo nodokļu nomaksas termiņi ir pagarināti (atlikti, sadalīti, lēmuma izpilde apturēta) un attiecīgie maksājumi veikti saskaņā ar nodokļu administrācijas lēmumu (nomaksas grafiku);
 - muitas galvojuma izmantošanas un saistību izpildes disciplīnu;
 - maksājumu nemaksāšanas vai maksājuma kavēšanas iemeslus.

- **LABS FINANSIĀLAIS STĀVOKĻIS PĒDĒJOS TRĪS GADOS (PIENĀKUMU UN SAISTĪBU IZPILDE)**
 - uzņēmumu gada pārskatu datus;
 - aktīvu neto vērtību un negatīvu neto aktīvu gadījumā spēju tos segt.

Drošības un drošuma standarti

Plašāku regulējumu un noderīgu informāciju skatīt
Regulas (ES) Nr. 952/2013 39. panta e) punktā un Regulas (ES) 2015/2447 28. pantā;
AEO vadlīniju 2. daļas V iedaļā

Muitas iestāde uzņēmēja apmeklējuma laikā novērtē:

- **ĒKU DROŠĪBA**

- ēkas un teritoriju, ēku un teritorijas plānu, atrašanās vietas specifiku;
- teritorijas norobežojumu, žogus, vārtus, slēgierīces, apsardzes un videonovērošanas sistēmas, signalizācijas sistēmas;
- procedūras drošības incidentu konstatēšanai un novēršanai, operatīvai reaģēšanai;
- kārtību atslēgu uzglabāšanai.

- **PIEKĻUVE OBJEKTIEM**

- piekļuves kontroles risinājumus un procedūras iekšējai kontrolei;
- personāla identifikācijas prasības un apmeklētāju politiku;
- personāla piekļuvi atsevišķām ēkām un telpām;
- piekļuvi kravu uzglabāšanas zonām.

- **KRAVU DROŠĪBA**

- darbības specifiku;
- procedūru kravas vienību integritātes pārbaudei: plombu izmantošana un septiņu punktu pārbaudes; ārpusē, iekšpus/ārpus durvīm, labajā un kreisajā pusē, pie priekšējās sienas, griestiem/jumta, grīdas iekšpusē;
- izpildāmo kravu operāciju drošību preču uzglabāšanas, ražošanas, iepakojšanas, iekraušanas, marķēšanas, plombēšanas procesā;
- pasākumus neautorizētas piekļuves novēršanai ražošanas telpām, kravu nosūtīšanas zonām, kraušanas piestātnēm, kravu uzglabāšanas zonām un birojiem.

- **DROŠĪBAS PRASĪBAS DARĪJUMDARBĪBAS PARTNERIEM**

- juridiski saistošos līgumus ar partneriem;
- darījumdarbības partneru izvēles kritērijus un atbilstību drošības un drošuma standartiem;
- prasību izvirzīšanu un deklarēšanu drošības un drošuma jomā;
- partneru atbilstību drošības standartiem citās jomās.

- **PERSONĀLA DROŠĪBA**

- darbinieku pieņemšanas politiku un potenciālu darbinieku iepriekšējās darbības pārbaudes;
- prasības darbam drošības ziņā sensitīvos amatos;
- drošības standartus attiecībā uz pagaidu un pastāvīgiem darbiniekiem;
- darbinieku apmācības par drošības un drošuma prasībām;
- politiku un procedūras darbinieku atlaišanas gadījumā.

- **ĀRPAKALPOJUMU SNIEDZĒJI**

- drošības procedūras attiecībā uz nolīgtajiem ārpalpojumu sniedzējiem: uzkopšanas, sabiedriskās ēdināšanas uzņēmumiem, programmatūras nodrošinātājiem, ārējiem apsardzes uzņēmumiem vai citiem īstermiņa pakalpojumu sniedzējiem;
- prasības pakalpojuma sniedzēja darbinieku identitātes pārbaudēm;
- ārējo pakalpojumu sniedzēju risku un apdraudējumu novērtējumu.

- **DROŠĪBAS IZPRATNES PROGRAMMAS**

- darbinieku teorētiskās un praktiskās mācības par drošības politiku un piegādes ķēdes riskiem;
- mācību materiālus, ekspertu rekomendācijas un nepieciešamās praktiskas nodarbības potenciāli aizdomīgu kravu identificēšanai;
- atbildīgās personas noteikšanu darbinieku mācību īstenošanai;
- mācību satura regulāru pārskatīšanu un aktualizēšanu.

- **KONTAKTPERSONAS IECELŠANA**

- vai ir iecelta kontaktpersona drošības un drošumu jautājumu risināšanai pašā uzņēmumā un saziņai ar muitas iestādi AEO pieteikuma izskatīšanas un visā AEO atļaujas derīguma laikā.